

Én még láttam Magyar Endrét

(Magyari Endre utolsó lakhelyén IX. ker. Tűzoltó u. 15.: emléktáblája felavatásakor)

Prológus: 1966 májusában történt, az érettségi szünet egyik kora délutánján. Már Fröhlich Henrik tanár úr volt az osztályfőnökünk. Mi éppen nem érettségiztünk, tehát III.-os lehettem. A nap sütött, a kellemes kora nyári időben szélesre tártuk az alagsori adástechnika-labor ablakait. Bámultuk az ablakok előtt ebédre siető miniszoknyás lányokat. Kevés lány járt akkor is a Puskásba. Osztályonként 2-3-an voltak, tehát összesen nem lehetek 30-nál többen, a 400 körüli iskolai létszámból. A suliban kötelező volt az iskolaköpeny viselete, de a szomszéd Posta Javító Üzem ebédlője már nem tartozott az iskolához. A lányok egyenköpenyének táskába rejtése, minden nap feldobta az alagsori laborban a hangulatot. Az nap azonban oktatási szünet volt. Zérus felhozattal.

Bácsi a nyitott ablaknál

Én a baloldali ablakhoz, a sarokba állított adónál, Henczi bácsi a jobb oldali ablaknál álló akváriumnál matatott. Elnézést, etette, a múltkori bableves szennyezést túlélő rondább halakat, amikor szóba elegyedett az egyetlen érkezővel, egy idősebb úrral. Jó 10 percet is beszélgettek. Henci bácsi erős tanári hangjából, és a felém mutogatásból látszott, hogy az adóberendezésről folyt az eszmecsere. Az idős úr távozása után Henci bácsi megkérdezte: „Na, Ladisz! Tudod-e, hogy ki volt az előbbi Úr?” *(A tanár úr szájából soha nem hangzott el az akkortájt reguláris „elvtárs” szó. De nem ezért szerettük, tiszteltük.)* A kérdésre csak fejemmel intettem nemet, miközben 80 méterről, a tekercek cseréjével 40 méterre, a 7 MHz-es amatőrsávra készültem átállítani a szigorúan kikapcsolt, leföldelt berendezést.

„Ő, dr. Magyari Endre főmérnök Úr volt, a magyar rádió műsorszórás megteremtője. Többek között, Ő tervezte annak az adónak eredetijét, amivel éppen bajlódsz!” – világosított fel a tanár Úr. A név nekem, akkor nem jelentett semmit. Félre is kapcsoltam: „Akkor Ő az, aki a cső katalógust készítette!” „Nem! A cső katalógust Magyari Béla, a közíró készítette. Dr. Magyari Endre pedig a Posta Kísérleti Állomás Rádió Osztályának vezetője volt. Súlyos hiba őket összekeverni!” – Tromfolt Henczi bácsi.

Valószínű, 18 éves kamaszként, vágtam egy grimaszt és fojtattam az áthangolást Magyar – Magyar nekem aztán mindegy. Egyik kutya, másik eb!

Csak 26 év múltán 1992-ben, amikor igazgatónak visszajöttem a Gyáli útra, került a kezembe az a fotó, melyen Magyar Endre az első stúdió, a Presser pici nótájában is megénekelt csukott bútorszállító bakján ül. Ekkor tudatosult bennem, hogy Magyar Endre volt az a mérnök, aki Marczal János segéd tisztnek azt a feladatot adta, hogy „énekeljen”, míg Ő hangolgatja az adót. Még éveknek kellett eltelnie, míg kiderült, hogy amin mi a Puskás Rádió Klub amatőrrei QSO-zunk **nem** az első magyarországi műsorszó kísérletek 250W-os Huth adója, hanem az 1,25 kW-os volt. A Huth, pontosabban annak bizonyos részei a Diósi Rádió Múzeumban ma is láthatók. Az 1,25 kW-os viszont eltűnt. Az iskolai legendárium szerint, 1969-ben, a „dicsőséges” Tanácsköztársaság 50. évfordulójára rendezett kiállításra tévedésből elvitték a Munkásmozgalmi Múzeumba. A „bölcész-kurátor” azt hitte, hogy ez az a szikratávíró, melyen Kun Béla táviratozgatott Lenin elvtárssal német nyelven. Tévedett! Összekeverte a szezont a fazonnal, ahogy én is összekevertem Magyar Endrét Magyar Bélával.

Mindig emlékezni fogok, arra az 1993. márciusi ünnepségre, melyen Susánszky László nyugdíjas postamérnök a Technikum udvarán 10 percet kapott a szemerkélő esőben, hogy tanító mesteréről, dr. Magyar Endre valamilyen személyes élményt meséljen el. 30 perc után, a Technikum udvarán felsorakozott diákok 90%-a már átázott, de Laci bácsi csillogó tekintettel, mit sem törődve a zordon időjárással mesélt, mesélt, mesélt, csak mesélt. A 40. percben néhány jelenlévő haján elkezdtek megfagyni az esőcseppek. Gyorsan tennem kellett valami operatívát! Odaléptem a szónokhoz. Átöleltem, kikapcsoltam a mikrofont, és azt mondtam: „Laci bácsi drága! Olyan szép dolgokról beszélsz. Én akár estig is elhallgatnám. Gyere, folytasd a történetet az én fűtött szobámban.” Ő bólintott, és elvonultunk. A didergő tömeg tapsviharban tört ki. Susánszky Laci bácsi boldog, én meg büszke voltam. Ennyire őszintén még azóta sem ünnepeltek meg soha, sehol.

A „szerencsés” folytatás

Az Úr sem neheztelt meg, az óta legendássá vált elhallgattatási módszeremért. Az elkövetkező években sikerült Magyar Endre kultuszát helyreállítani. Ami igen csak a csillagok szerencsés együttállásának volt többször is köszönhető:

1999 őszén megkeresett egy, filmgyári kellékes. Egy kocsit, hintó és szán készítő iparos. Elmondta, majd fényképekkel igazolta, hogy a birtokában van a „bútorszállító” roncsa. Képes, és hajlandó nekünk azt restaurálni. Akkor már 5 éve a Technikum a Matáv fenntartásában üzemelt. A tornacsarnok felépült. Az épületet felújították. A laborokat korszerűsítették. Volt tanárunk Békésy György, későbbi Nobel-díjas szobra állt. Elővezettem az ötletet a kuratóriumon. Hargitai Antal kurátor Úr *(Isten nyugosztalja!)* 1940-45 között Magyar Endre tanítványa volt, azonnal a projekt élére állt. Így a szavazás egyhangú igen lett. Ez annyira fellelkesített, hogy azonnal feldobtam születésének 100. évfordulójára egy Magyar Endre szobor ötletét is a „bútorszállító” közvetlen közelébe. Utalva néhány hónapja átadott Békésy György „akusztika-tanár” szobrának sikerére. Javasolva Szathmáry Györgyi Munkácsy-díjast megvalósítónak. Hargitai Tóni bólintott. A többiek megszavazták. *(Jókor, jó helyen, jót, jól kell elővezetni!)* Mindkét alkotás, azóta is a Gyáli úti alma máter udvarát díszíti.

Ha egy üzlet elindul...

(tartja a közmondás)

1912-ban épült a Technikum épülete. Be is neveztünk a 100 éves Budapesti Házak mozgalomba. A kikerkező stáb operatőre a felvétel után rákérdezett: „Tényleg ez az a „bútorszállító-stúdió”, melyben ’23-ban Marczal János segédtsízt műsor helyett nótát énekelt? Mivel az egyik barátomat Marczal Zoltánnak hívják, és Ő mesélte, hogy Marczal János segédtsízt a nagyapja volt!”

Már csak egy telefonszámot kellett megadnia az operatőrnek és már fel is vehettem a kapcsolatot, a legendás Marczal János néhai segédtsízt unokájával, sőt fiával is.

(Ők ott bujkálnak hátul. Fáradjatok ide! Bemutatom: dr. Marczal Lászlót, Marczal János fiát, és Marczal Zoltánt az unokát.)

Befejezésül, „én, aki láttam Magyar Endrét” szeretnék köszönetet mondani, a Tűzoltó utca 15-ös ház lakóinak, akik közül többen ismerték is Őt. Köszönet Máté Béla iskolatársamnak, aki lakott is ebben a házban! A Magyar életrajzot olvasván először felvetette az emléktábla gondolatát, majd az elkészítés során folyamatosan egyeztetett „lakótársaival”.

Természetesen, dr. Bácskai János polgármester úr és csapata nélkül nem avathatnánk emléktáblát. Nem arathatnánk le mi is azt a tapsot, mely Neki a kerület emlékhelyi és művészeti mecénásának szól.

Impozáns a Grupama Aréna, de nem az aranylábú focista nevét kapta. Ez a tábla kisebb is, szögletesebb is, de a miénk. A mi aranykezű Magyar Endrénk nevével címkézi fel egykori lakóházát.

Felnézek az égre. Azok a nyavalyás Grippenek úgy látszik késnek.

Polgármester Úr! Béla „testvér” a Gyáli úti alma máterből!

Segítsetek a lepel lerángatásában!

Budapest-Ferencváros, 2015. december 1-jén.

(A magyar rádióműsor szórás elindulásának 90. évfordulóján.)

dr. Horváth László Ferenc
ny. igazgató